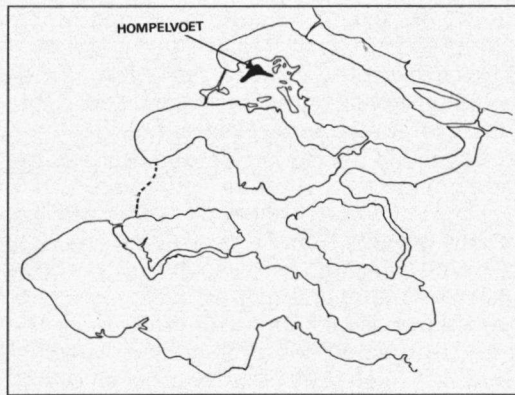

Ook op het vogeleiland de Hompelvoet wordt al enkele jaren naar vlinders gekeken. Dit eiland is groter dan Griend en heeft een andere begroeiing. Een vergelijking van de vlinders van deze twee eilanden laat opvallende verschillen zien.

Ligging van de Hompelvoet in Zeeland.

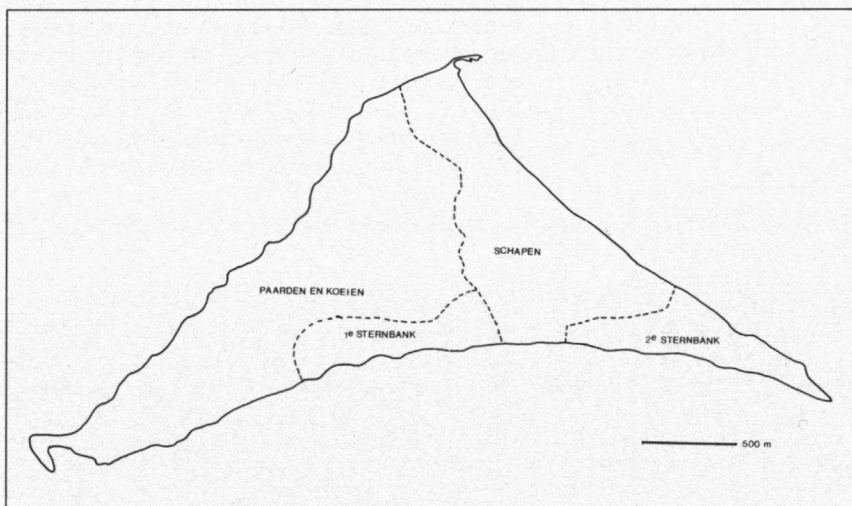
De Hompelvoet, eiland met blauwe fonteinen

tekst:
Kars Veling

Als je een enquête houdt in een willekeurige winkelstraat en de mensen vraagt wat Hompelvoet is, dan zullen negentig van de honderd ondervraagden denken dat je ze voor de gek houdt. Vijf mensen zullen denken dat het een enge voetziekte uit de middeleeuwen is die inmiddels, door het sterk verbeterde schoeisel, is uitgebannen. Vier anderen zullen aangeven dat het de streek is waar de heer Olivier B. Bommel spannende avonturen beleeft en niet meer dan één zal weten dat het een eiland is in het Grevelingenmeer, ongeveer een kilometer ten zuiden van de kust van Goeree-Overflakkee. De Hompelvoet is een vogeleiland, in beheer bij Staatsbosbeheer. Er wonen geen mensen, behalve de vogelwachters, die er 's zomers maandenlang de wacht houden om al te nieuwsgierige watersporters te weren. Al vier jaar lang, vanaf 1990, wordt tijdens de zomermaanden op de Hompelvoet ook op vlinders gelet. Kees de Kraker en Philipp Derks, de vogelwachters, houden van april tot en met juli bij welke vlinders er op het eiland aanwezig zijn. In totaal zijn er in die vier jaar 20 vlindersoorten met zekerheid vastgesteld. Sommige soorten blijken er in zeer grote aantallen voor te komen. Zo zitten er op dit eilandje van ruim 450 hectare honderden Oranje zandoogjes en vele duizenden Icarusblauwtjes en Bruine zandoogjes.

Van zandplaat tot duingebied

In 1971 werd door de Grevelingendam en de Brouwersdam de Grevelingen afgesloten. De getijdewerking verdween uit het gebied en er ontstond een zout meer met een constant waterpeil. De vroegere

zandplaten, schorren en slikken raakten vanaf die tijd steeds meer begroeid. Inmiddels heeft de Hompelvoet, één van die vroegere schelprijke zandplaten, een duinachtige begroeiing, met schrale graslanden en verspreide struwelen. In plaats van met zoutplanten is het schor nu begroeid met Grote brandnetel, Fluitkruid en Harig wilgenroosje. Het is niet zo dat alle planten die nu op de Hompelvoet staan daar vanzelf zijn gekomen. Het is een samenspel geweest van de natuurlijke omstandigheden en veel beheersmaatregelen die op het eiland zijn uitgevoerd. Allereerst werden vlak na het droogvallen plaatselijk strobanen ingeëgd tegen de verstuiwing. Nu is dat nog te zien aan de hogere ruggesjes met uitgestoven laagten ertussen. Ook zijn riet- en wilgenschermen geplaatst. Doordat deze schermen het zand vasthielden, ontstonden dijkes van zo'n 60 cm hoog en op sommige plaatsen zelfs drie meter hoog. Zowel het riet als de wilgen liepen vanuit deze schermen

Detailkaart van de Hompelvoet met daarop aangegeven de delen die begraasd worden.

Vrouwtje van het Icarusblauwtje. Op de Hompelvoet zijn duizenden Icarusblauwtjes waargenomen.

uit en vestigden zich dus zeer snel op de Hompelvoet. Op de hoger opgestoven delen werd Helm en Biestarwegras ingeplant en op de plaat heeft men een granen/graszaadmengsel ingezaaid.

Vanaf 1973 wordt er beweide met schapen en pony's, sinds 1984 ook met rundvee. Sommige delen, waar de dieren in het broedseizoen niet komen, worden gemaaid. Rond de veeschuur is bosplantsoen aangeplant.

Het eiland ziet er dus inmiddels heel anders uit dan bij het droogvallen in 1971. Er heeft zich een gevarieerde plantengroei gevestigd. Er komt duingrasland, duinstruweel en ook hier en daar nog zoutbegroeiing voor.

Blauwe fonteinen

Op de Hompelvoet zijn vanaf 1990 met zekerheid twintig dagvlindersoorten waargenomen. Uiteraard zijn alle trekvlinders en zwervers op het eiland aanwezig. Deze soorten zwerven soms kilometers en mijden ook het water niet. Op het eiland aangekomen vinden ze er een groot nectaraanbod. Op de Hompelvoet komen namelijk zeer veel bloeiende planten voor; Koninginnekruid, distels, Dauwbraam, Jacobskruiskruid en Munt.

foto: Kees de Kraker

Een vlakte met Smalle rolklaver en verspreide opslag van Kruipwilg. Een prima leefgebied voor Icarusblauwtjes.

Op sommige plaatsen is het helemaal geel van de Smalle rolklaver, de Liggende klaver en de Kleine klaver. Geen wonder dat het er wemelt van de Icarusblauwtjes. Die klavers zijn de waardplanten van dit blauwtje en dus nodig als voedsel voor de rups. In het jaarverslag van de vogelwachters in 1992 wordt gesproken van 'blauwe fonteinen die uit de vegetatie omhoog spotten'. Dit verschijnsel heeft waarschijnlijk ook te maken met het feit dat blauwtjes gezamenlijke slaapplekken hebben. Kom je 's mor-

gens, net als de vlinders zijn opgewarmd, in zo'n slaapplek dan kun je inderdaad honderden felblauwe vlinders omhoog zien komen.

foto: Wim Rubers

Grasland- en bosvlinders

De graslandvlinders doen het op de Hompelvoet uitstekend. Zo komen Zwartsprietdikkopje, Bruin zandoogje en Oranje zandoogje regelmatig voor. Ze vinden hier natuurlijk voldoende waardplanten, want grassen zijn er genoeg. Op een heleboel plaatsen op het eiland blijft gras de winter overstaan, zodat de eitjes en rupsen hierin kunnen overwinteren. In de zomer, als de vlinders zelf vliegen profiteren ze van het hoge nectaraanbod waar zojuist al over gesproken is.

Deze vlinders zijn met honderden tegelijk te zien. In juli wemelt het op sommige plaatsen van de vlinders, vooral op het gedeelte van de Hompelvoet dat van half maart tot eind juli (vogelbroedseizoen) niet begraaasd wordt. Hier vinden we de meeste nectarplanten en dus ook de meeste vlinders.

Wat is nog te verwachten?

In de wat ruigere gedeelten zou een andere graslandvlinder, het Koevinkje, ook prima moeten kunnen leven. Op de Zuid-Hollandse en Zeeuwse eilanden komt de soort nog voor en het is maar de vraag wanneer hij de overstap zal maken.

Hoewel er al wel wat 'bosachtige' stukken zijn op de Hompelvoet, zijn de bosgebonden vlinders zoals Bont zandoogje, Landkaartje en Gehakkelde aurelia nog niet echt vast aanwezig. Wel zijn er van de eerste twee soorten enkele losse waarnemingen, maar deze vlinders hebben zich waarschijnlijk nog niet op de Hompelvoet voortgeplant. Verwacht mag worden dat bij het ouder worden van de plantengroei op het eiland ook een soort als de Gehakkelde aurelia zal verschijnen.

Het Bruin blauwtje zal zich op de Hompelvoet vast goed thuisvoelen. Reigersbek komt maar vrij sporadisch voor, maar de Zachte ooievaarsbek veel meer en ook deze plant wordt door het Bruin blauwtje als waardplant gebruikt.

Een ander blauwtje, het Boomblauwtje, is nog niet gezien. De rupsen van het Boomblauwtje leven op allerlei planten en wellicht dat deze vlinder zich binnenkort op het eiland vestigt. Een van de belangrijkste waardplanten, Vuilboom of Sporkhout, komt op het eiland uiterst schaars voor. Deze plant is ook voor de Citroenvlinder de waardplant. In de duinen leven de rupsen ook op de Wegedoorn. Deze plant is echter nog zeer zeldzaam op de Hompelvoet. In 1991 werd het eerste exemplaar ontdekt.

Soort	1990	1991	1992	1993
Zwartsprietdikkopje	2	2	2	1
Groot dikkopje	-	-	1	1
Citroenvlinder	-	-	1	-
Groot koolwitje	2	1	2	1
Klein koolwitje	3	2	3	2/3
Klein geaderd witje	2	1	2	2
Oranje luzernevlinder*	-	-	-	-
Kleine vuurvlinder	2	2	2	2
Bruin blauwtje	-	-	1/2	2
Icarusblauwtje	3/4	3	4/5	4
Atalanta	2	2	2/3	2
Distelvlinder	2	2	2	1
Kleine vos	2	2	3**	1
Dagpauwoog	3	2	3	2
Landkaartje	-	1	-	1
Bont zandoogje	-	1	-	-
Argusvlinder	1	1	1	1
Hooibeestje	4	4	3	2
Oranje zandoogje	3	3	3	3
Bruin zandoogje	4	5	4	4
Heivlinder	2	2	1	-

aantal. We wachten de jaarverslagen van de vogelwachters in de komende jaren met spanning af!

foto: Kees de Kraker

Hoewel je in duingraslanden veel Duinvlootjes zou verwachten is deze soort op de Hompelvoet toch nog zeer zeldzaam. Parelmoervlinders zijn dan ook nog niet waargenomen.

Als goede vliegers zullen de Koninginnepage en de Gele luzernevlinder de Hompelvoet vast nog wel met een bezoek vereren. Het totaal aantal soorten zal zo nog boven de 25 uit kunnen komen. Voor 'zomaar' een vogeleilandje van nog geen vijf vierkante kilometer een groot

Tabel 1: Waarnemingen van dagvlinders op de Hompelvoet.

* - waargenomen in '84
** - hoge aantal in sept.

Legenda:

- 1: 1-10 ex.
- 2: 11-100 ex.
- 3: 101-1000 ex.
- 4: 1001-10.000 ex.
- 5: meer dan 10.000 ex

Een voormalige schelpenbank met onder andere Duizendblad, Biggekruid, Haze-pootje en Wilgeroosje. Vanwege het veelvuldig voorkomen van Zachte ooievaarsbek een goed terrein voor het Bruin blauwtje

SUMMARY

In the province of Zeeland the island Hompelvoet was formed from sand-banks after the construction of the Delta Works. This island is just under 5 square kilometres in size with dune and grassland vegetation. Since 1990 bird-watchers have recorded butterfly observations on Hompelvoet. Due to the abundance of nectar plants and host plants, the small island is rich with butterfly species. At least 20 different species have been observed. Among these were *Polyommatus icarus*, *Maniola jurtina* and *Pyronia tithonus*.

Literatuur

- Kraker, C. de en P.J.T. Derks, 1990, 1991 en 1992. Jaarverslagen Hompelvoet/Markenje. Staatsbosbeheer, Middelburg.
- Kraker, C. de en P.J.T. Derks, in voorbereiding. Dagvlinderdeel uit jaarverslag Hompelvoet/Markenje 1993. Staatsbosbeheer, Middelburg.
- Kraker, C. de, 1991. Plantenlijst Hompelvoet 1991. Staatsbosbeheer, Middelburg.